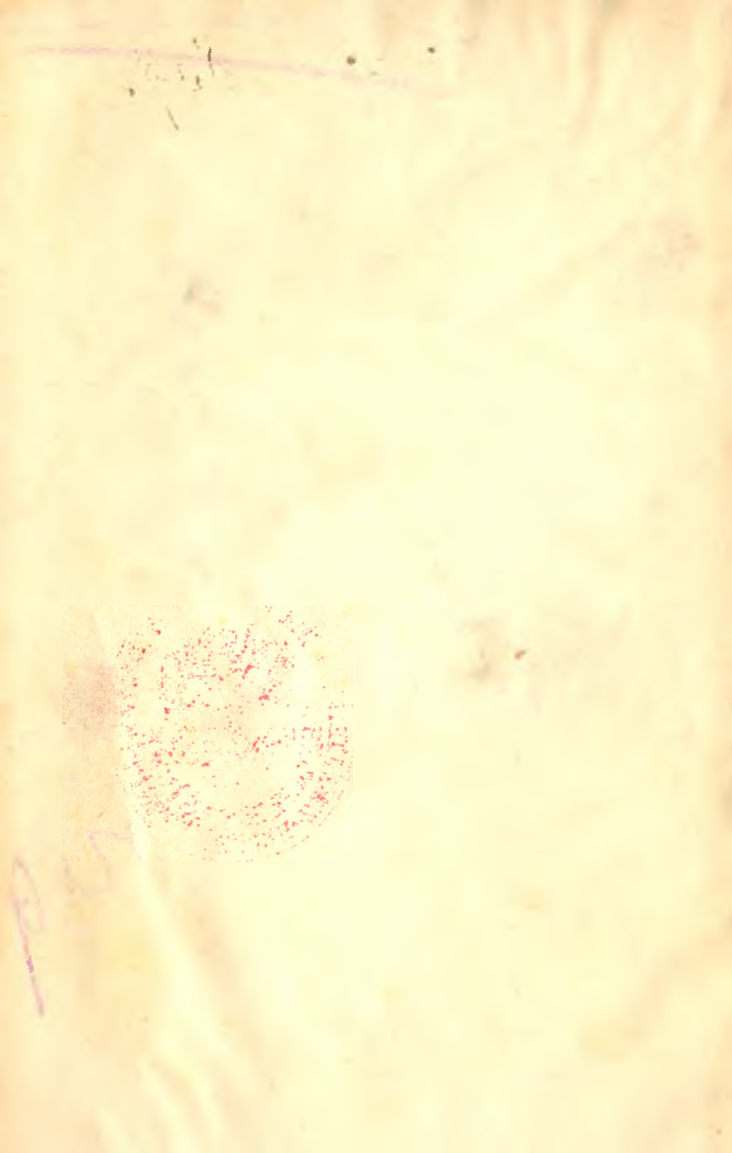

21

№ 859. укр.

МАРУСА

БОГУСЛАВКА

ПОЕМА

ЭВГЕНІЯ ЗГАРСЬКОГО.

250

1879

ЛВІВЬ

Типомъ Института Ставропигійського
1862.

129793

I.

Закипѣла борьба люта
 Въ степахъ Украины,
 Подъ поганськими шаблями
 Людъ хрещеный гине.
 Зазвонили у всѣ звоны
 Въ Богуславѣ мѣстѣ:
 Не маеся обороны
 Дѣвчинѣ, невѣстѣ:
 Не маеся слабымъ дѣдамъ,
 Гинуть малы дѣти,
 Не встояти святымъ церквамъ —,
 Всему погорѣти.
 Зайшли, зайшли, обступили
 Турки и Татары
 Цѣле мѣсто, — запалили:
 Паланѣють хмары.
 Гинуть бѣднѣ, гинуть люде
 Що въ сутечь не скрылись,
 Вже улицѣ, стежки всюди
 Трупомъ наповнились.
 А одъ церкви то Сѣпой
 Влекуть щось за косы,
 Дѣвча бѣдне, молодое,

Лишь въ сорочцѣ босе
 На --- пѣвъ мертва, мовь не жила
 Не чуетъ що дѣють,
 Головоньку опустила,
 Руки цѣпенѣють.

Ажь ось Баша зупинився :

„Сѣпони, стрейайте!“

Станувъ, въ лице подивився.

„Сесю менѣ дайте!“

Заворсились тѣ Сѣпони,

Споклонились нѣмо.

Жаль имъ дѣвчины такой

И рекли: „ходѣмо!“

Въ Царьгородѣ то цехины

Були — бѣ рахували.

Въ лиху добу нагодилась . . .

Дарма тѣ дали.

Посадили тѣ на конѣ,

А конѣ зарзали :

Попѣвськой нема донѣ :

Турки въ ясырь взяли.

На згарищу бородатый

Пѣпъ Сѣремъ заводить ,

Доньки, жѣнки ставъ глядаги,

По згарищу ходить.

Найшовъ жѣнку не живую

На — пѣвъ погорѣлу,

Пѣднѣсь, обнявъ нещасную,

Завивъ въ плахгу бѣлу ;

И нѣсь тѣ ажъ за мѣсто,

Вынѣсь въ чисте поле,

Вкопавъ яму, тай заплакавъ :

„Пращай, моя доле!

Нехай тобѣ буйный вѣгеръ
 Звонить въ сухі буки,
 Нехай тобѣ заспѣвають
 Вороны та — и круки.“
 Пойшли Турки, все забрали,
 А трупы лишили. . .
 Довго по нихъ въ Богуславѣ
 Горькій слёзы плыли.

II.

Пѣнить, клубиться Чорноморе,
 Киплять, ревуть тѣснѣй загоки,
 На побережѣ бѣлють двори
 Твердіи тыпы, крѣпкіи, высоки.
 Межи тынами стоить вязниця,
 Поганця Баши гостиниця.
 А въ тѣй гостиницѣ у плѣни
 За триста люда козакѣвъ,
 Одѣ Запорожа, зѣ Украйны,
 Широкихъ степѣ вольныхъ сыновѣвъ.
 Сидять; попалися у руки
 Славного Баши въ три буньчуки.

За триста люда ихъ спѣймали;
 Чи гурманомъ за-разѣ лапали?
 Нѣ, не въ гурманѣ, однимъ полономъ,
 Якъ буйнѣй колосы загономъ,
 А въ три, въ чотыре стрѣбчи ймили,
 Якъ разѣ на добычѣ були пустились,
 Розкинулись горѣ, долѣвъ,
 И не привидѣли врагѣвъ:
 Тѣ въ тысячѣ-тысяшнѣ спадають,
 И хто живый бувѣ забирають.
 А були тамонѣ и свѣчови,

Чуры, пристацьцѣ молодіи,
 Що, якъ загрѣлися въ охоту,
 Незбачили бѣды клопогу,
 Загнались въ шляхъ за бисурманомъ,
 А той занявъ ихъ всѣхъ обманомъ.
 Кобы не були за добычъ брали,
 Ратищъ и мечѣвъ не спускали,
 Були-бы Турки бисурманцѣ
 Ихъ не спѣймали на гулянцѣ.
 А такъ неначе тыхъ рабѣвъ,
 Тяжко робили у кораблѣвъ;
 А такъ у Баши на пристани
 На буйныхъ плечахъ синцѣ, раны
 За тяжку працю побирали,
 Нѣколи пѣльги не зазнали;
 Та не зазнали пѣльги свята,
 Якъ бы и вѣра ихъ заклята.
 Мабуть не дбають про душъ-спасеньє:
 Вони не знаютъ та не вгадають,
 Що сграстній-тыждень проживають,
 Що вже надходить оскресеньє.

Не такъ ось пансівомъ, своєю властью,
 Той Башиа ними величаєсь,
 Не такъ въ гараздъ, своему щастью,
 Якъ имъ розкошно призираєсь,
 А духъ козацькій, твердий, несворный,
 Хоть бы рубавъ, усе моторный.
 Хоть є порою скука въ умѣ:
 Пѣльгу найде въ козацькій думѣ.

Уже пѣдъ вечеръ вѣтры стихають,
 Зъ легонька филѣ колыхають,
 Запаланѣло Чорноморе.
 На побережѣ глухнуть гаморы.

Озався голосъ зъ минарети,
 Та кличе Туркѡвъ до мечету:
 Схликае Туркѡвъ на молитовъ.
 Идутъ поганцѣ стежкой битой,
 Своему Богу поклонитись,
 А козакамъ нѣ помолитись.
 На страсть не чули церковныхъ звонѡвъ,
 Въ церквѣ не били страстныхъ поклонѡвъ;
 Будь-то бы и хресту не мали,
 Вони про Бога й не згадали.
 Неначе стадо тыхъ звѣрятъ,
 Згонили Турки по роботѣ;
 Тѣ полягали, тѣ сидять
 Задумані на околотѣ.
 Всѣхъ сирѡвцемъ звязані руки;
 Сидять якъ тѣ чорні круки,
 Що на войну лихо звѣщають:
 Сидять Украинѣ, думаютъ.
 — „Чи мы побачимъ степи наши?
 Зворотимся въ нашу Сѣчь?
 Чи посѣдаємъ конѣ наши,
 Ноганымъ Туркамъ въ лиху сгрѣчь?
 Богъ насъ каравъ, мои братья,
 Панове дуки, сироматя,
 Що якъ добычь у Турка взяли,
 Мы першу пайку, якъ годиться,
 Попамъ на Божее не дали,
 Тому те лихе становиться.“

Вповѣвъ Тимко, старий Гулакъ,
 Зъ громады сеи чѣльний козакъ.
 Неначе той орелъ, що крыла
 Старіи звѣситъ ѡдъ немочи,
 И, хочъ стерялась давня сила,
 Осъ по старому взлетѣти хоче:

Старому козаку Тимкови,
 Руки почувлись теплою крови.
 За вусь обѣручь крутити явса,
 Буцѣмъ на стени конемъ ввивався.

И гарный бувъ овѣнъ козакъ
 На брань; хоть спавъ, давай-юнакъ.
 Широкий въ плечи, дорѣдний въ лица,
 Въ очицяхъ ясный свѣтъ искриться.
 Казано, що якъ тїи дулѣ,
 Долоней ѡдвергає кулѣ,
 Двигне хочъ-якъ гяжкую вѣсу
 И трохъ Татаръ озьме на спѣсу.
 Заякъ ихъ многї нагодились,
 Мовъ на опоцѣ, на чолѣ
 Ђму ихъ мечи шербатились.
 И бувъ велить якїи лицарь,
 Онъ позаякъ досѣвъ коня,
 Ђму не стало и ночи и дня.

— „Заспався, братья, нашъ панъ Гулакъ,
 Мабуть не знає злои долѣ,
 Не той самый, що бувъ, юнакъ,
 Та не гулявъ зъ ратищемъ въ полѣ.
 Сесе не перша тая кара.
 Попались Туркамъ у ясырѣ,
 Бачите, мовъ бы въ монастырѣ
 Засѣли тутень на спокутѣе.
 Зайде на Туркѣвъ яка хмара,
 Упять поїдемъ на роздобутѣе.
 Пустее лихо насъ ялося,
 Людей, чей-мало зъ плѣни спаслося;
 Дасть Бѣгъ попадемся на волю,
 То рознимемся съ Туркомъ въ полю.
 И добычь буде, и парастасъ
 Въ церквѣ ѡдспѣва попъ за насъ.“

Сказавъ братьямъ козакъ Голога,
 Зайдисвѣтъ, що ачей нѣколи
 И не згадавъ о добрѣй доли.
 Носивъ онъ бурку зъ окологата,
 Шапу дѣраву вѣтромъ подбиту,
 Тонку сорочку, бодачьемъ шигу.
 И куди ступигъ то гулае,
 Всюди'му вѣгеръ продувае.

— Здоровъ намъ бувъ козакъ Голога!
 Богдай и правду намъ сказавъ!
 И, хочъ въ пѣстукъ розбивъ ворога,
 Всѣхъ насъ на волю попускавъ.
 Мы бы за тея собѣ одняли,
 А въ сребло, золото прибрали,
 Мабуть самого короля:
 Я ось дрожу акъ те ѳрля.“

Прибагъ Олекса Наконешній,
 Козакъ мовъ дубъ широкоплечный,
 Що то и жѣнки одцурався,
 И въ козаки на Сѣчь забрався.

„Здоровъ бувъ!“ кличе вся громада,
 Ажъ закипѣло по стѣнамъ,
 Ажъ всѣмъ душа вчинилась рада,
 Легче почувлось ихъ сердцамъ.

— Здоровеньки були панове!
 Незажуритись козакови,
 Бо хочъ попався ворогамъ,
 Славити Бога, то не самъ.
 А ляже — на се е голова...
 Поросте буйная трава,
 Нехай здоровъ ю кѣнь спасае,
 Що вѣрно съ козакомъ гулае.

Вповѣвъ Голота, за що не мало
Чести и хвалы ему дѣсталось.

И загуло зъ кожного рота:
Здоровъ намъ бувъ козакъ Гелота!“

Порадошѣли мовъ на Сѣчи,
На вѣльнѣмъ полѣ въ ратнѣй стрѣчи.
Далекій шумъ ѡдъ Чорноморя,
Неначе зъ Днѣпра, на Запорожу
Уколихавъ ихъ. На плѣнь ворожу
Забули, буцѣмъ не знають горя . . .

— „Ой панове! такихъ мало,
Якъ Голога нашъ пѣдбрався,
Ему кобы волѣ стало,
Буде весь свѣтъ чудовався.
Нехай собѣ бисурмане,
У теремахъ розкошують,
Якъ Голота мечъ дѣстане,
Всѣ въ могилу помандрують.

Сказавъ Ивасъ Боднаренько,
Що якъ шапку ставъ ловити,
Туй що кинувъ, гуй борзенько,
Якъ взявъ конемъ пѣдѣздити,
Схватавъ, не давъ ѣй упасти.

— Добре сказавъ пане брате,
Ой Голотѣ подай власти!
То ѡнъ знае погуляти,
Лише змарнѣвъ у неволѣ,
Лиця сини, кости голѣ . . .

Бѣлоусый те прибавивъ,
А Голота ему правивъ:

— Не гакее любый сыну!
 Я въ тихъ стѣнахъ не загину,
 Зрѣсь до волѣ и неволѣ,
 Не боюся злои долѣ.
 Схоче Баша, порубае,
 То Гологу Господь мае . . .
 Кобы тин Турки дбали,
 Тютюнъ, люльки подавали,
 То якъ ставъ бы вамъ курити,
 Нѣщо ѣ бѣлѣ доскулити! . .

Добре каже нашъ Голота,
 Добре каже, онъ те знае,
 Стоить сръбла и золога,
 А сей Баша много мае . . .
 Наумъ на се одозвався.

— Добре мае! каже Шило.
 Козирлюга ободрався,
 Но тамъ крови много плыло,
 Нѣмъ забрали его Турки,
 Не лишили ѣ лапотъ зъ бурки . . .

— Чи у бурцѣ, чи безъ бурки,
 Знають мене добре Турки,
 И хочъ десять, всѣмъ дамъ раду,
 Всѣхъ по-побью на загладу.
 А се прощо маю вуса?
 Стрѣлявъ ворогъ, не знавъ труса.

Такъ Голота одмовляесь,
 Бѣды, лиха, не цураесь.
 А козаки, паны, луки,
 Ажъ плеснули ему въ руки.

— „Гараздъ бы намъ у неволѣ,
 Проживати паны братя!
 Що Голота — въ чистомъ полѣ

Не є таке сироматя . . .
 Не зустрѣнешь такихъ много,
 Якъ онъ, козака такого . . .
 Его цѣле Запороже,
 Позабути десь не може.

Еще придбавъ Фесько Чвавъ
 Що на чайцѣ добре знавъ
 Днѣпромъ, моремъ кермовати,
 Мовъ той лебедь погуляти.

Ялось крихту всѣмъ весоло,
 Хоть въ тихъ стѣнахъ пусто, голо.

Лише одинъ козакъ небога,
 Що сѣвъ пѣдъ дверми у порога,
 Тышко поповичъ зъ Богуславля,
 Сѣдять, чипить посоловѣлий.
 У рукахъ мнє сермянецъ бѣлий.
 Мнє тай крутить, покручає,
 Объ якѣйсъ бѣдѣ думає.
 Лишь онъ Тышко зъ Богуславля
 Неначе хорый, не обѣзвєся,
 Нѣ спорухаєсь, нѣ засмѣєся.

То тєє вбачить козаки брата :

— Панове дуки сироматя!
 Що се козакъ, Тышко нашъ мнє,
 Що призабувєся, тай думає?
 Чи бачите вмерла дѣтина
 Ему, чи жѣнка у хоробѣ?
 Чи яка круча хуртовина,
 Що дусить щось такеє въ собѣ?

Спытавъ у всѣхъ старый Гулакъ.

— Ей Тышку, Тышку! ты козакъ?
 Що се тобѣ ось дѣє?

Кожній просить; онъ схватався.
 — Чи не лихій вѣтеръ віе?
 Чи не джумы ты набрався?
 — „Ой не джумы, а розуму.
 Добре по́пъ, отець мо́й правивъ:
 Не пороста́й сыну вѣ думу,
 Щобусь вѣку не позбавивъ.
 А я о́тця, такъ не слухавъ,
 Всѣдлавъ коня, тай на волю.
 Ледви шаблею зворухавъ,
 А вжежь попавъ у неволю.
 Сказавъ Тышко, зажурился,
 Бушѣмъ на смерть лагодився.

Якъ те козаки зачули,
 Усѣ его о́дцурались.
 — Наша доля вѣ пущцѣ, пули,
 На те вѣ козаки пускались;
 Бувай здоровъ отче, матко!
 Козакови не все гладко,
 А козацька пѣсня каже:
 Слава гому, хто поляже.

Одинъ, другій о́дозвався,
 И всѣ яли гомонѣти,
 Що и Тышко встрепенувся,
 Мовь соколикъ той у ка́бѣти.

Щобы журба, скука розплылась,
 И мысль охоча головъ ймилась
 Почали козаки прохати
 Тышка, щобъ думу заспѣвати —
 Звелѣвъ; а вжежь Тышко не той
 Двиглувъ поважко головою.
 Смотрить на стѣны позирае,

Напѣвъ изъ тиха припѣває.
 А козакамъ, що причували,
 Огнемъ зрѣницѣ засіяли.
 Гадавъ Тышко перегадавъ,
 Такую думу заспѣвавъ:

— Зайшло сонъце, ясне сонъце
 За хмари густіи,
 Застеняли въ Днѣпру хвилѣ,
 Звони сѣчовіи.
 Застеняли,
 Зашумѣли
 Козакамъ въ дорогу
 Помолѣться козаченьки
 Помолѣться Богу!

Забравъ Турокъ у неволю,
 Козацькую долю,
 Поставали бабы лисѣ,
 Могили по полю.
 Поставали,
 Повкрывали,
 Козацькес тѣло,
 Краче воронъ жалюбненьки,
 Въ степи згомолѣло.

Гей а дежъ вы Агаманы,
 Де ты нашъ Гетьмане?
 Чи такъ тобѣ милый пане,
 Якъ намъ серце вяне?
 Ой та вяне,
 Коли згане,
 За свободу милу,
 За козацьку пышну славу,
 Козацькую силу.

Ой вы Турки бисурманцѣ
 Богдай вы не жили,
 Що козацьку вольну долю,
 Въ ясырѣ засадили.
 Засадили,
 Затворили,
 Неначе на вѣки;
 Не помянуть нашу славу,
 Слѣпні калѣки.

Заграй заграй Чорноморе,
 Розлѣйся землею!
 Закрий тоти пышни двори,
 Водю своєю.
 Кости наши,
 Бѣдолашни,
 Спави на Вкраїну,
 Прійдуть люде поховають
 Въ тиху домовину.“

Переспѣвавъ, зажурился. —
 А козаки, паны, дуки,
 Не счуваються одъ скуки,
 Мовчать. — Кожній спохилился.

А на дворѣ потемнѣло;
 Втихло сине чорноморе.
 Зѳрниць стадо небомъ тлѣло,
 Позводились хмары въ горы.
 Пѳдъ мурами студеницѣ,
 Блищать ружія — рушницѣ.
 Стоять Турки бисурмане,
 Стоять, стоять дозирають,
 Чи козаки не втѣкають,
 Чи звинять у нихъ кайданы.
 А на дворѣ тихисенько,

Свѣтитъ мѣсяць рогоженько,
 Свѣтитъ, свѣтитъ, зазирае,
 Буцѣмъ козаковъ ругае,
 Що не видять поле чисте,
 А ему тамъ добре плысти.

III

На побережѣ Черноморя,
 За пѣвъ обшару, пѣвъ простора,
 То огороды розстелились,
 Въ рѣзличне цвѣтьє построились.
 Въ рѣзличне цвѣтьє лилія рожи,
 Въ буйни пальмови дерева,
 Мовъ шовкѣ пѣдбралася грава,
 Въ галузю шепчуть птицѣ божи.
 Верхъ огородѣвъ то палаты,
 Не зъ глины, зъ дерева строені
 Зъ мармуру каменя зведени
 А въ нихъ теремы свѣгли комнаты
 Турка баши у три буньчуки
 А при палатахъ на правѣмъ боцѣ
 Вязниця темная на муки.
 Передомъ лѣво на востоцѣ,
 Двигнулись въ хмары минареты
 Пѣвъ мѣсяцѣ-мечеты.

И ходять бранки по огородѣ,
 Ходять за ними рабове чорни,
 Рабове чорни, слуги надворни,
 И держать въ рукахъ булаты.
 Лихо тому, що радъ бы уродѣ
 Ихъ придивитись, лобъ ему зняти,
 Наказавъ Баша, вѣрни рабове,
 Наслухуються ихъ розмовы.

По межи ними найкрасша бранка
 Изъ Богуславля попадянка.
 Вона Маруся именовалась;
 Зъ ѡдкиль та якъ въ неволѣ взялась
 Чи ю несчастную спѡймали,
 Комишники, тай запродали?
 Ой не комишники спѡймали,
 А взяли Турки бисурманцѣ,
 Въ святу недѣлю, еще въ ранцѣ,
 До Богуславля пѡдступили,
 Цѣлее поле собою вкрыли,
 Цѣлее поле неначе хмары,
 Укрыли Турки и Татаре.
 Городъ забрали, тай въ городѣ,
 Люто казились на всѣмъ народѣ;
 Хаты, церкви, попалили,
 Много люда на смерть вбили.
 А Богуславку дѣву красну,
 Мовъ тую пташечку нещасну,
 Отцю, матери ѡдняли,
 Тай въ ясырѣ далекій взяли.
 Скука тиснетъ ю нѣма,
 Куди окомъ лишъ поводитъ,
 Бо выкупу ѣй нема,
 А панъ Баша зъ ума зводитъ.

Ни за срѣбло, ни за злото,
 Хоть дававъ бы весь свѣтъ хото,
 Баша ей бѣ не пустився,
 Бо такъ дуже въ нѣй влюбився,
 Що, якъ на ню лишъ спогляне,
 За всѣ жѣнки ему стане.
 Старый Баша въ оксамѣты
 ІѢ строить, тай въ жемчуги,
 И самъ не знавъ, якъ одѣти,
 Лѣпше красче ѡдъ радуги.

Старый панъ Баша великій въ силы,
 Слѣды за нимъ все кровью плыли.
 Махнувъ рукою въ гнѣву бувало,
 А вжежь тысящъ головъ нестало.
 У его страсть, любовь велика,
 Безмежна воля, мовъ буря дика.
 Любивъ овѣнъ ратьнюю славу,
 Но надъ побѣду, борбу кроваву,
 Мильши ему ось кари очи,
 Одъ нихъ не чуе въ собѣ мочи.
 И скоро бранка де якая,
 Съ подобой красной молодая,
 Ужежь така добычь цѣнѣйша:
 Его одна не навгѣша.
 Свои палаты розширяе,
 Що року бѣльше набирае.
 Такъ и Марусю Баша занявъ,
 Неначе цвѣточку зорвавъ;
 Въ одѣгъ въ шовкови шаты,
 И радъ за жѣнку ю поняти;
 Великои бажить офѣры:
 Щобы зреклась хресту и вѣры.
 Уже третій тыждень уплыває,
 Якъ вона бѣдна униває.
 И хочъ спомѣтуе на ню,
 Панъ Баша хусточку свою,
 Не хоче ему запродатись,
 Христа, вѣры бѣдцуратись.
 Для неи тюрмою палаты,
 Съ поганиномъ нѣякъ жити,
 До рѣднеи тужить хаты,
 Все ю смутить горе скрите.
 Все на думцѣ Украина,
 Куди ступить, куди гляне
 Проклицае поганина:

Богдай сконавъ бисурмане!
 О погибель на ворога,
 Цѣли ночи просить Бога,
 Просить, молить, проклиная
 Та козакѣвъ вызирае.

Ходить сумная по огородѣ,
 На хвильочку забутишь годѣ.
 Мушки не ловить, цвѣтье не вяже,
 Нѣ до котрой слово скаже.
 Ой та не каже до невѣрныхъ,
 Сварливыхъ, завестныхъ, немирныхъ,
 Що одна другу скоро змоглабы,
 Въ пушкахъ на кусиѣ рознеслабы. . .
 А гѣрша всѣхъ одна туркиня
 Садѣ погана перекиня,
 Що, якъ въ ясырѣ лише дѣсталась
 Христа и вѣры ѡдцуралась.
 Маруси тяжко, Маруси нудно,
 Съ Туркомъ въ неволѣ жити трудно.
 Хоть бѣлый хлѣбъ е, дороги свиты
 Въ розкошахъ тыхъ еѣ не жити
 Якъ той безбожной съ поганами
 На чорноморе дивить очами:

— „Ей море, море, чорнее море!
 Кобы ты море тее знало
 Ты бы вѣзбрало, берѣгъ заляло,
 Тай мене въ собѣ сховало.

Ой чорно — море, море широке,
 Якъ небо, синее глубоке,
 Кобы ты море дало знати,
 Якъ я туй мушу загибаги.

Кобы ты море знати дало,
 Чей менѣ бѣднѣй легчебѣ стало,
 Та дало знати до Украины,
 До ѡтца матки до родини.

Ой вѣтры, вѣтры шайни вѣтрове!
 Чому вы буйни не маєте мовы?
 На Украинну вы бы летѣли,
 За мене людямъ розповѣли.

Ой ѡрлы ѡрлы сизокрили,
 Летѣть и сядьте на могилѣ,
 Тай закликайте козакъ встане
 Пойде на Турка, побье въ брани.

Не менѣ Бащи ясни палаты
 Не менѣ сравы, дороги шагы,
 Не менѣ вѣра лиха, чужая:
 Въ чужѣй я чужи дочка степовая.

Кобы те знала здогадала,
 Що козаки ту пробувають,
 Я бы и Башу зарубала,
 И всѣхъ пустила, най вѣркають.

И втѣкла, втѣкла бы самая,
 Якъ тая чайка днѣпровая,
 Та скорьше въ морю потапала,
 Нѣжели въ плѣни загибала.“

Такъ подумала загадалась,
 Въ серцѣ глубоко, засумовалась.
 Стоитъ, бануе, а зѣ вязницѣ,
 Думка, не думка — згомонѣло.
 Ажъ засвѣтились ѣй очицѣ,

Серце стронулось, заболѣло.
 То голосъ думки тѣй знакомый,
 Хтожь то спѣвавъ бы, козакъ степовой?
 Подходить ближе, подчуває,
 Се дума, думка, ю добре знае.
 И мовить зъ тиха:

— Милый Боже!

Тышко, мой братикъ? — зъ ѳдки взявся?
 Чи вже розбили Запороже,
 Що онъ козакъ въ ясырь попався?
 Ой Турки, бѣсы, я степовая,
 Славити Бога не самая!“

И приступивши идъ рабу своему:

— Ой рабе! каже слуго мой вѣрный!
 Хто се спѣвае глухому дому?
 Козакъ який, плѣнникъ невѣрный?“

То рабъ боязько позирае,

Чи хто не чуе, зачуває.

— Ой бранко пане молодая!

Не два, не три ихъ у вязницѣ
 За триста люда — повна цѣлая
 Уже повѣ-года якъ въ темницѣ.

Се якъ зачула бранка Маруся,

Тихо тихисько спогадала:

„Теперь за дѣло я озьмуся

Щобъ ихъ на волю попускала.“

А каже:

Рабе слуго мой вѣрный!

Що вони роблять? сѣдять тако,

Чи въ день чи ночьюь однако?

На тее мовить рабъ тѣй вѣрный:

-- Бранко мостива, молода пане!

Весь вѣкъ у Баши працѣ имъ стане,

Хочь бы ихъ мавъ якъ звѣздъ на небѣ,
 Завсѣди стануть ему въ погребѣ.
 Якъ навскучить се племя враже,
 То пострѣляте джаврѣвъ скаже.

Сказавъ; трусенько позирае,
 Чи хто не чуе зачуае.

Маруси того було доволѣ.
 „Конецъ! згадала конецъ неволѣ!
 Е одинъ Богъ святой у небѣ,
 Поранть мя въ тяжкѣй погребѣ.
 Чей дасть згубити поганина
 Що то ругас Христа-Сына.

И стала умомъ свободнѣйша
 На лицѣ, въ серцѣ веселѣйша,
 Бо не самая а съ козаками,
 Що знають тяти булатами.
 Иде, підходить поодѣ стѣны,
 Що бѣднхъ ихъ держать у плѣни.
 Стѣны глажени и нѣ окѣнця,
 Де бы закралось свѣгло одъ сонця.
 А Богуславка задивилась,
 Тымъ чорнымъ стѣнамъ поклонилась:

— Стойте кы твердо чорни стѣны,
 Нѣмъ розвалитъ васъ та розкине
 Еще твердѣйша козацька сила,
 Хиба бы я—не дожила. . .
 Тай зворотилась у палаты.
 Нѣхто не знавъ, не мѣгъ вгадаги
 Яке музыке, велике дѣло,
 Въ тѣй серцѣ, въ груди закипѣло. . .
 И всѣ пѣйшли; Садѣ нейде,
 Лукавымъ окомъ все веде;

Куди Маруся непосгупиться,
Изъ боку такъ вона дивиться . . .

IV.

На степи довгой а широкої,
Горѣ стремить курганъ високий,
Курганъ високий, безъ муравы,
Знать помяникъ свѣжой славы.
Ой та не славы а неволѣ,
Стремить курганъ въ чистому полѣ.
Одѣ Богуславля народъ товпиться,
Надъ курганомъ Богу молиться.
Нема тому народови
Кутика въ хатини,
Повалились хаты въ ровы,
Довкѣль румовини
Вѣтеръ скулить въ розвалинахъ
Де бавились дѣти,
Тиняється народъ бѣдний
Нѣгде притуляться.

Зѣ помѣжь народу бѣдною злишки,
Що молитъ Бога на вколѣшки.
Ефремъ сивіе бородатый.
Неначе той бурлакъ безъ хаты
Голову звѣсивъ, буцѣмъ то смерти
Прійшла часинка, въ широкомъ полѣ
Нема кому очій заперти,
Принапокрыти кости голі.
Стоить онъ старикъ, униває
Такую думочку думае:

— Ой свѣте мѣй великій бѣлый!
Щожъ я почну осиротѣлый?

Чого на старість я дождався,
Добормотався докараскався!

Були у мене жінка и дѣти,
И бувъ гараздъ, мило жити . . .
Було у мене! плекавъ небога
Людямъ въ потѣху на хвалу Бога

Підтявъ ворогъ мои цвѣты,
Жінку Господь мае.
Нема чого въ свѣтъ позрѣти,
Пустий, западає.

Гей гей ноче темная ноче,
Закрый мои стари очи
Заглядь долю нещасную,
Най такъ зъ лихомъ небѣдую!

Марусечко, голубочко!
Дежь ты кровце рѣдна?
Куди моя ластѣвочко
Полегѣла бѣдна?

Полегѣла веснувати
Підъ стрѣху чужои хати,
Межи чужи лихи люде:
Ой не гараздъ буде!

Згодувавъ ты моя Зоре
На тяжку недолю,
Десь край свѣта, десь за море
Пустивъ у неволю.

Пропало все; най пропаду
До вечера, до западу. . .

Помилуйте мене люде,
 Че-! чей! въ землѣ легко буде!

Такъ заводивъ Ефремъ старый,
 Закрававъ воронъ степовой,
 Зъ помѣжь народу пробираесть
 Якаясь баба дъ нему, ѿ каже:

--- Тобѣ нан-отче сердце краесть;
 Ой не рыдай, рыдаги годѣ!
 Твоя дочка въ своѣй уродѣ
 Спасибогъ мае, не журиться,
 Турокъ цѣлуе бѣ въ лица,
 Та въ дорогѣи оксамѣты,
 Десь мавъ якъ наву пріодѣти.
 Веуши старый твой слезы!
 Довгимъ шляхомъ дъ Черно --- морю
 Заскрипѣли тяжки возы,
 Одъ турецького набору.
 Поѣхала ѡддаватись
 Твоя дочка за поганьци,
 За поганьця бисурманця,
 Що якъ прійшовъ посвататись,
 Впоѣвъ кровію всѣхъ боярѡвъ
 Своихъ Туркѡвъ и Татарѡвъ.“

Те попови розказала,
 И мѣжь народомъ пропала.

Счезай видьмо лиха!

Пропалабысь!... моя донька
 Не въ перевертнѣ хрещена
 Правдѣ, вѣрѣ обучена.
 Моя донька...

чувъ, не чуе...

Серце стислось, заболѣло,
 Сцѣпенѣло слабе тѣло...

Народъ молится, журбуетъ,
 Буйны вѣтры повѣваютьъ,
 Его гины роздуваютьъ.
 Стоишь мѣсто все розрыте,
 Нѣде головъ приклонити.

V.

У Башни пышного въ палатахъ,
 То не зоря слава зъ небесъ,
 Не рай розцвѣвша по кѣмнатахъ,
 И блага повный и чудесъ;
 А те сѣдитъ хороша бранка,
 Изъ Богуслава попадайка.
 На дорогихъ коврахъ сѣдитъ,
 Въ округи свѣтло маячить,
 И по всемъ коврѣ багряному
 Воно розплылось У Башни дому,
 Сіяють стѣны золотомъ.
 Надъ тѣи ковры, тѣи стѣны,
 Сіае красна бранка въ плѣни,
 Зъ облачена тихимъ жальемъ.
 Мовъ два заранѣшни свѣтила,
 Тонейка звѣска очи вкрыла.
 Скромъ звѣску неначе лебедина,
 Бѣлють ся цвѣтучи лица,
 Та червонѣють уста зъ коралѣвъ.
 Зъ пѣль рясныхъ свитъ шовковыхъ шалѣвъ
 То лябастрови бѣлють ручки:
 На нихъ изъ золота обручки.
 А грудь знимається порою,
 Мовъ фаля тая верхъ водою.

Сѣдитъ вона посоловѣла
 Не тѣшитъ ея спѣвъ — музыка,

Неначе хора, помариѣла,
 Буцѣмъ печаль у пѣй велика.
 Въ вѣицѣ тыхъ рожь красавицъ бранокъ
 Сѣдить имъ вѣмъ ширый коханокъ,
 То сѣдить Баша въ три бунчуки;
 Держить на охрестъ зложени руки,
 Въ шовкахъ жемчужиномъ завою,
 Сѣдить въ якомъ несупокою.
 И, хочъ ему якъ въ раю мило,
 Въ клубакъ дышитъ мирга — кадило:
 Ты на шиздарѣ пригравають,
 Съи побѣчь ихъ радо гуляють,
 Наче русалки наль рѣкою:
 Баша сѣдить въ несупокою.

Ой смотритъ Баша тай гадае:

„Чому М. руся не гулае,

Пѣенѣ якои не заспѣва?

Чи тѣй ту радощей нестало?

Чи ви сердце вже зазнало,

Козацькою любви гай гине,

Тужить на волю до Украины?

Не постреваю; ще нѣчь — а скажу

Втопшти сесю суку вражу!...

Втопшти? — годъ! яка красна,

Пѣдъ нѣчь неначе зѣрка ясна;

Такъ и не втоплю; чей за чверть року,

Розвѣе часъ тоску глубоку.

Вона не перша гай не послѣдня,

Що тужить тамъ де ви рѣдня.“

Баша собѣ такъ подумавъ,

А мыслей дѣвчины не знавъ

Кобы го знавъ, якїи мысли,

Маруси въ умѣ нановисли,

Не пѣсней слухаць бы музыки,
 А взивъ булаць кривый великій,
 И на дробный поськъ ю макъ;
 Кобы то знавъ онъ, що и якъ
 Въ бѣднѣй головцѣ вона вздумала,
 Що учинити загадала:
 Не те на макъ бы ю поськъ
 Но коньми по землѣ волѣкъ,
 Щобы упиласть месть проклятя,
 Его погана злѣсть завзята.

Сѣдитъ Маруся у чорнѣй думѣ
 Дѣло важке ей на умѣ,
 Въ серцѣ мовъ чары воно вариться.
 Та якъ засѣла стала думати,
 Та спогадала за родину,
 Буйну и славу Украину:

Тай спогадала за бѣця, матку,
 За богуславську свѣдлу хатку,
 Свѣдлую хатку, церковь свитую,
 А еще святѣйшу днину самую,
 Страстну великую пятницу,
 За себе бѣдну невѣльницю:

-- „О Боже милосердный вѣчный!
 Не є же той день вторѣчный,
 Велика пятница страстная?
 Головка бѣдна нещасная!
 Не лучше було тобѣ забуги,
 Нѣжели серию дати почувти!
 У тяжкѣй плѣнѣ неслободнѣй,
 Зайшли мя свята великодни.
 Дарма, що мыслею взлетѣти
 Я хочу зъ той тюрмы — кѣтъ
 Мовъ пгашка гая щебетюха,
 Рада допагється оздуха

Дарма! и сердце уныває,
Одъ жалю кровью запыває.

Породилась мене мати
На бѣду тяжкую,
Ой жаль себе убивати,
Таку молодую.

Ой жаль себе убивати
Таку уродливу,
А нѣкому ратовати,
Долю нещасливу.

Ратуи мене мѣцный Боже,
Пречистая дѣво!
Однимъ доля вѣйшла право
А менѣ у лѣво.

Еще свѣта не зазнала
А вже пропадаю,
Чи я лихо навдѣлала,
Що всео лихо маю?

Даютъ страву, даютъ шаты,
Турки бисурмане,
Кажуть вѣру понехаги,
Вѣрити въ погане.

Споможѣть мя усѣ святи
До такого дѣла,
Щобы швидше смерть понесла
Нѣжь вѣру зломилла.“

Такъ подумала надъ собою,
Звѣску ѡдхилую рукою.

Еще малой коли буда,
 Одъ знахарки тее чула:
 „Гей гей доне! твоя доля
 Якась чорна и темная,
 Мовь та мрака степовая,
 Тебе побье божа воля;
 Въ бѣду ростешь моя пгашко;
 Буде тебѣ горько, тяжко:
 Нема въ свѣтѣ гай небудо
 Сего зѣля, щобы твою
 Лиху долю одвернуло,
 Хиба лише Богъ рукою.“ . . .
 Такъ знахарка приповѣла,
 Дарма тѣ мать хогѣла
 Одвернути тяжке лихо.
 Дарма вона що дель тихо,
 Богу молигься бувало
 И якъ свято яке стало,
 До Кіева цѣшки ходитъ,
 Дарунками святымъ годигъ:
 Сама згибла, донька гине,
 Тай сынъ козакъ сѣдигъ въ плѣни.

Смотрить Баша зиркъ — спогляне,
 И кровь ему въ лицахъ стане . . .
 Таки бровы таки очи,
 Ледви чуе въ собѣ мочи . . .
 Таки губы таки лица,
 Що ажъ тисне насердниця . . .
 Таки груди таки руки,
 Що ажъ серце крають муки . . .
 А що яке цѣле тѣло,
 Ажъ въ головѣ зашумѣло
 Дрожигъ Баша, чупурнѣ,
 Дивить, омяль неумлѣ . . .

„Го — Га! скрикнувъ , плеснувъ въ руки
 Пересгали стуки гуки
 Ледви себе здвигъ на ноги,
 Шляпається мовъ безъ-моги.
 Шляпъ, шляпъ — ходитъ проходжае
 На Марусю сломѣгае,
 Хустку свою и ѳдоходить.
 Вона окомъ за нимъ водить;
 И згадала „рагуй Боже!
 Я застелю ему ложе.“

Въ округъ еи, що сѣдѣли,
 Гуриски бранки рѳжнога рода,
 Якъ хусточку на пѣй узрѣли:
 Зъ очій свѣркала имъ невгода.
 Неначе тѣи пажирни канѣ,
 Іѣ насѣли на всѣ боки:
 „А бѣсь на тя! яка панѣ,
 Сама засяде всѣ палаты,
 И всѣмъ стане старшувати.
 А гидъ-суко! ты хрещена,
 Намъ по вѣрѣ не племенна...
 Скоро пѳйдешъ — стямъ ся, стямъ!
 Попадешъ ся въ руки намъ.
 У найгѳръшую катушу,
 Загиримо твою душу.

Мовъ лазюки спокотѣли,
 Одъ всѣхъ сторонъ напосѣли.
 А найдужше прискипалась,
 Одна бранка, перекиня,
 Що то вѣры ѳдцуралась,
 Стала жити якъ туркиня.

Стоить вона мовъ здубѣла,
 Зъ ненависти посинѣла.

Стоить собѣ, очи жмурить,
 И въ пастуки руки тулить,
 То зворухае бровами,
 То заскризькае зубами.
 Що приступитъ, ѡдступаеся,
 А все дихо насмѣхаеся.

— Поганая! очи тѣи
 Нѡгтями ти выдовбаю,
 И собакамъ пометаю.
 Знаю твои мысли зліи!
 Якъ учора проходила,
 Що то зъ рабомъ бесѣдила?
 Пошо ишла ажъ пѡдъ стѣны,
 Де козаки сѣдять въ плѣни?
 Хибабъ губы я не мала,
 Щобъ се Бащѣ не сказала.“

Перекиня погрозилася,
 А Маруся й недивилася.
 Мовчить вона; въ серпѣ тихо
 Варить свое тяжке лихо.

VI

Вже нѡчь глубока. Баша въ кѡмнатѣ
 Знимае свиточки богати,
 Свиты знимае спокладае,
 И Богуславу вызирае,
 А вызирае нетерпѣливо.
 Якось не скоро, якось не живо,
 Явитись квапиться вона.
 Уже не разъ такъ недѡждався
 И спогадавъ собѣ: „дурна!“
 Тимъ еще бѡльше любовався.

Но ждати ждавъ уже доволѣ.
 Енчу сказавъ бы сей часъ втопити . . .
 Або повѣсити на полѣ ;
 Не хоче бѣльше пропустити
 Коли такъ же, еи немае,
 Очима злѣстно засвѣркае ,
 Верже о землю свое платя,
 Хвагае саблѣ рукоятя . . .
 И ставъ блѣдый, ажъ тремгигь
 Зубы загисъ и скрегоче
 И ногами тупкотить,
 Добувъ саблѣ, тяти хоче . . .
 Ажъ пѣтъ зъ чола покотився,
 Непаче го чимъ упився . . .
 Трясесь цѣлый. Вдаривъ въ дверѣ,
 Рыкнувъ громомъ : Геи Евнуху !
 Евнухъ станувъ зажахався.
 Веди скоро, гнетъ небався
 Богославку тую суку !

Схитавъ Евнухъ головою,
 Пѣйшовъ, добувъ сбалу свою.

VII

А Богославка то не водою,
 Скрапляе тѣло рожовою,
 Не руси косы розпускае,
 Но штычку въ занѣдро ховае ;
 Ховае побѣчь пѣдъ сорочку,
 На шовковѣмъ тонкѣмъ шнурочку,
 И якъ у темнѣмъ якѣмъ грѣбѣ
 Думку гаку вздумала въ собѣ :

Ты мой вѣнку изъ барвѣнку
 Якъ бы ты не мала,

Ябы себе на дно моря,
Бѣдна пометала.

Дѣвочая моя доле,
Рости ми велика,
Якъ въ дѣбровѣ надъ потокомъ,
Бѣлая осика

Не на тее охрестилась
Въ церквѣ мене мати,
Щобы долю загерила
Не на тее мати!

Въ поганого Баши вѣра
И любовь погана,
Моя доля чиста, щира
Не для бисурмана.

Ой устелю я устелю
Ему слюбне ложе,
Звеселиться зачудуесь,
Цѣле Запороже.

Рости вѣнку изъ барвѣнку
Рости моя доле,
Пойме Баша таку жѣнку
Якъ не мавъ нѣколи.

Ростѣть мои руси косы
Я васъ не покрью,
Слѣзами васъ мыла доси
Теперь въ кровлѣ змыю.

Такъ подумала.

Неспала Садн

Ворогъ ей перекиня,
 Препоганая Туркinya.
 А смотритъ градиць на ню зъ ложа.
 Смотритъ и дума о загладь,
 Мотась нею злость ворожа.
 А якъ дозрѣла, що ховала
 Въ занѣдро штычку, погадала:
 „Ховой лазюко, молись Богу,
 Устелю я тобѣ дорогу!“
 И нѣ на мысли ей те дѣло,
 Що въ Богуславдѣ закинѣло.

Явився рабъ; грѣзно стоить,
 Въ черной руцѣ булагъ держить:
 — На розказъ Баши ходи! каже
 Бо смерть тобѣ!
 И стрениулась
 Маруся бѣдна ледви счулась.
 Уже нѣ косы до ладу вяже,
 Нѣ загортаєсь въ принади свиты,
 Якось такъ важко поступитись

И вздохнула:
 — „Чей -- чей! може,
 Поведєся менѣ Боже.
 Подай крѣпость, подай силу,
 Ласку твою милостиву.
 Якъ удасть ся то въ Кієвѣ,
 Зажгу свѣчки двѣ воскови.
 А якъ згину, душа моя
 Стане чиста перѣдь тобою,
 Нескаляне мое ими,
 Свяги скрываютъ подъ зорою.“

Спогадала, тихо ступа,
 Мовъ трепета потрясаєсь,

Серце въ груди колатаесь ...
 Пѣсокъ пѣдъ ногою хрупа.
 Задержалася, хреститься,
 Затулила звѣской лица.
 Якъ въ порозѣ учинилась,
 Задѣ ще разъ подивилась.
 Въ серцѣ стихло, мирни лица,
 Лише зѣ очей зло свѣтитъся.

VIII.

— Щастье мала, що приходишь,
 Поганого джавра доне!
 Пощо мене такъ уводишь,
 Яки мала перепоны?
 Схотѣвъ — скажу въ мѣхъ вложити
 На днѣ моря загопити. —
 Га! — чи чула? нелякайся! ...
 Або зѣ свѣгомъ попращайся!
 Ой мѣй раю! ... очи тѣи! ...

И обвѣсився на шѣ.

Ставь и пеститья мовь дѣтина,
 Вона голубить поганина,
 До серця тулить, прижимае:
 Батечко паньцю! щибетае.
 А чорне дѣло въ собѣ дусить,
 Якъ та лазюка зачимъ укусить.
 Уста еи, очи и груди:
 То ажъ за серце берутъ нуды.
 Баша врозкошився, въ тѣй хлипи,
 Нечуе въ собѣ мочи — силы.
 Цѣлуе, гулить и пеститья,
 Вона мовь кѣгочка ласитья.
 И мовить Ваша: дѣво — рай!
 Вѣру свою понехай!

Усѣ скарбы, краѣ мои,
 Будуть, чуешь? — суко! — твои...
 Або се... и завигъ рукою,
 Тупнувъ о землю ногою,
 И за булатъ —

Встрепенулась
 Намагаєсь... ледви счулась
 Богуславка, ей очи
 Засвѣтились; туй, туй хоче
 Стрѣбувати, постревала
 Наче плесо те по бурѣ
 Тыхая вона стояла...

Еи лица, изъ мармуру.
 Баша за двѣ, за три хвилѣ,
 Вспять не въ своѣй мочи, силѣ.
 Упять тулить и голубить,
 Хоть христьянка, таки любить.

Съ поганимъ Туркомъ обѣймаєсь
 И мовить:

— „Башо, ясный пане!
 На стѣльки ласки въ тебе стане.
 Чула я чула, много козакѣвъ
 За триста люда въ темницѣ звѣвъ.
 Якъ ты ихъ паночку дѣваєшь?
 Чи ихъ погратишь, чи попускаєшь?
 Зачимъ потратишь ябъ зрѣти рада,
 Якая джавровъ тыхъ громада.“

Баша въ разкоши блима очами
 Спонукавши тее каже:

— „Голубко райская бѣлявко,
 Марусьо красна Богуславко!
 Осъ пѣдъ стома тыми ключами,

Сѣдитъ козаче племя враже.
 Я гостей Башѣвъ поспрашаю,
 Всѣхъ погрѣляю порубаю,
 Нехай дѣзнаесь вража маги,
 Що не зо мною воювати.
 Завтра ихъ всѣхъ вывести кажу,
 Завтра ихъ всѣхъ гобѣ покажу.“

А Богуславцѣ кровью хлинулось
 Серце у груди, зполохнулось...
 И засвѣтились очицѣ,
 Наче у лютой вовчицѣ.
 Еѣ зачулись звоны, звоны,
 Та Богуславськи зойки стоны.
 И чудомъ тѣ въ очахъ явиться,
 Попѣвство, церковъ, всео налиться.
 И всюди видить труны, трупы,
 Крoвавыхъ туркѣвъ купы, купы.
 А все страшнѣйши видить роѣ:
 Ажъ ось хватять тѣ Сѣпоѣ...
 Гострой штычки тельмомъ добула
 Горѣ штычкою замахнула
 Подалась, неначе язя тая,
 Мерщій спокинулась цѣлая.

Погана вѣро, гинь собако!
 Стрѣщитъ на башу необаку.
 И добре дбала, уцѣлила,
 Бѣ самее сердце загопила.
 Хоркнувъ Баша и конае
 А кровь льеться наплывае.
 Сконавъ, застигъ: „Богу хвала!“...
 Богуславка сплешентала,
 Вперезалася ключами
 Загукала кѣмнатами:

— Гей Евнухи! стѣйки! чагы!
 Спѣшѣтъ Башу ратувати!
 Спокликала и въ пороги,
 Несугь вѣ скори ноги
 Загукала; якъ зачули
 Чорни робы, сполохнули; —
 Поззирались у дивъ — диво,
 Въ теремъ Баши спѣшагь живо.
 Аллагь! Аллагь! закричали,
 Посхватались ты шо спали.
 Страшный гамѣръ, страшни крики,
 Дверѣ ломлягь стѣйки дики.
 Ты въ теремы упадають,
 Ты зѣ острахомъ утѣкають.
 Сумѣшъ, клекѣтъ зойки крики,
 Наробили гурки дики.
 Скоро въ кровлѣ Башу взрѣли,
 Понѣмѣли, помертвѣли.

А Маруся на дрѣвъ впаала:

— Гей Евнухи, стѣйки, чагы!
 Спѣшѣтъ Башу ратувати!

На всѣ боки покликала.
 А всѣ стѣйки, шо стояли,
 Бѣжати, зброю помегали.
 До теремѣвъ допадають,
 Одни другихъ зупеняють.

А Маруся булатъ въ руки:
 Конецъ каже, копецъ муки!
 Буду замки ѣдмыкати,
 Всѣхъ козакѣвъ выпускаати.
 Нехай вони добре дбають,
 Усѣхъ туркѣвъ порубають.

Иде вона, позирае,
 Та все гаки покликае.
 Взяла собѣ и рушницю,
 Таи дѣбралась пѣдъ вязницю.
 Стала дверѣ ѡдчиняти.

„Слава тобѣ божа мати!

Одчинила и явилась,
 Съ ружямъ межи козаками.
 И каже имъ: „Господь зъ вами!
 Чи добре я вгоровилась,
 Що такъ дуже рано встала,
 Щобъ на волю васъ пускала?“

А козаки сиромахи,
 Одъ сна очи протерають,
 И другъ друга упрохають:
 — Гей! а се ось що за сграхи?
 Чи те сонъ е, чи на явѣ?

— „Ой небудьте такъ лукави!
 Менѣ щирю вѣру дайте,
 Скоро пута изнимайте!
 Я ѡдъ Баши втѣкла бранка,
 Зъ Вогуславля попадайка.“

— „Ты Марусьо? — Богъ съ тобою!...“

Рѣдний брагикъ, ѡдозвався.

— Цить цить! каже, я ось стою

Будешь не такъ чудовався.

Чи знаете, що сегодня,

То субота великодняя?

Те козаки скоро вчули,
 Однимъ духомъ спокликнули:

— Будуть Турки добре знали

На що въ ясырь насъ забрали!“...

Згомонѣли; якъ зъ половы,
Пострясали всѣ оковы . . .

И выпали; вже гуляють,
Спѣсь и мечѣвъ добувають.
Аллагъ! Аллагъ! се шайтане!
Кличуть въ острахъ бисурмане!
И де небувъ якій турокъ,
Одъ козацькихъ самыхъ бурокъ
На опады такъ зжахався,
Що на землю мертвый клався.
А козаки скоро въ схваты,
Стали туркѣвъ въ пень рубати.
Тнуть рубають, що ажъ годѣ,
Бредуть въ кровлѣ мовъ у бродѣ.

— „Гей Марусьо! де той Баша?
Розгулялась воля наша!
Кажі, въ якомъ кутѣ kryсьє?
Нехай зъ грѣхѣвъ въ кровлѣ змієсь!“
— „Ой пощади его Боже!
Я встелила ему ложе,
Добре дбала уцѣлила
Шгычку въ серце затопила.“

То якъ зачувъ се Голота:
— Хлопцѣ буде ось работа!
Пѣдпалити сѣи теремы,
Пышни дворы и Гаремы!

Пѣдпалили; палахнуло,
Вѣтромъ поломѣнь роздуло.
То-ту, то тамъ бу-бубухне,
То затрѣщитъ, то дулусне,
Дымы плахтою звелися,

Искры дощемъ сыпалися,
 Счорвонѣлись луномъ хмары
 Бѣе тревога... Яничаре
 Выламуютъ тверди брами,
 Взмахнуть гысячь — булатами.
 Нема Баши, мертвый Баща!
 Нема кому ладъ зробити...
 Всюди повно розгардіаша...
 Турки, Туркѡвъ начнутъ бити...
 А козаки довпорали,
 Дикую юрбу побивали.

IX

Плачь и зойки у гаремѣ,
 Ялась бранокъ всѣхъ тревога,
 Блукаются по теремѣ,
 Кожна глядае порога...
 Неблукаеь одна Сади,
 Завистная перекиня;
 Гострый кинжалъ держить залѣ,
 Закрадаеь до пѡдсѣня.
 А зѣ пѡдсѣня на пѡдвѡря,
 Наче вовка того звѣря.
 Закрадаеь, пѡдсуваеь,
 И на-вруги позираеь.
 Видить вона якъ втѣкають,
 Одѣ всѣхъ сторонѣ стойки — чаты,
 А козаки нагерають,
 И хватають за булагы.
 За булаты, за рушицѣ,
 За турецкк порошницѣ.
 За дерево, за хашь скрылась,
 Всьому дѣлу придивилась.
 А Марусю якъ заздѣла,

То кровь у нѣй закипила.
 Зачаилась, замкла духъ,
 Напружила очи, слухъ.
 Якъ та близько учинилась,
 Зъ-поза дерева пустилась,
 И то́лько що заступила,
 Кѣнжалъ въ груди затопила.
 Повалилась Марусенька,
 Не зойкнула, тай згибае.
 И смерть блѣда блѣтитъ личка,
 Душа зъ гѣла вылѣтае.

Не на добѣ, вже по дѣлу
 Ю козаки обступили,
 Беруть тѣ замертвѣлу,
 Садѣ голову розбили.
 Беруть тѣ, звисли руки,
 Вжеж не чуе вона мук.
 Брагикъ рѣдний коло неї,
 Обнявъ тѣ въ руки свои
 И на вюки спокладае,
 Бѣле тѣло покрывае.
 Иде, гонить, рѣже, коле
 Одѣмстити лихѣй доли.
 А козаки бьють рубають,
 Всѣ теремы, розривають,
 Всѣ теремы всѣ палагы,
 Стали добычь добуваги.
 И нѣмъ еще зъ черно — моря,
 Выйшло сонъце, выйшла зоря:
 Вже козаки найшли волю,
 Десь далеко въ чистѣмъ полю.

X.

На широкой буйной степи,
 Стоит козакѣвъ громада.
 Чого вона зажурилась,
 Въ землю сумно такъ спогляда?
 Святу землю розрываютъ,
 Когожь вони тамъ ховають?
 Ой ховають тай глубоко,
 Попа доньку одиноку,
 Що вслободила одъ плѣни
 Ихъ, тай сама одъ Туркинѣ,
 Одъ Туркинѣ перекинѣ,
 Марно згубла зъ того свѣта.
 И такъ скоро, такъ досвѣта,
 Вона межи умерлыми.
 Анѣ трумны, анѣ матки,
 До сырой кладуть хатки,
 Якійсь тамъ поѣвъ межи ними.
 Лишь не спѣва, спохилився,
 Въ святу землю задивився.
 А чей же онъ чи не плаче?
 Ой-ба! слезы повсихали,
 Вжежь онъ бѣдный не заплаче,
 Хочь бы сердце покраяли...
 Положили головами,
 До всхѣдъ — сонця, до остока
 Напокрыли китайками,
 Покропили не водою,
 А козацькою слезою.
 И станула вѣй висока
 Могилойка; нетесаний
 Хрестъ въ головахъ застромили,
 И въ булаты зазвонили:
 „Нехай зъ Богомъ!... вже не встане

Шкода такой дѣвчины!
Только слава не загине!

XI.

Серѣдь степи широкои
Сыпана могила,
На нѣй то хрестъ нетесанный,
Калина завила.
Ой зацвила калиночка
Та рѣсно зацвила;
Серѣдь степи, не знавъ чія
Рука посадила?
Уже соньце на западѣ
Тихне, вечерѣ,
Уже зѳрки посходили,
И мѣсяць бѣліе.
Иде старикъ чернецъ сивый
Иде спохиленый,
Прійшовъ, уклады на могилѣ,
Сумный зажуреный.
Руки зложивъ у молитовъ,
Закаптуривъ лица,
За кого то старецъ божій,
За кого молиться?
И молиться и хреститься
И тяжко вздыхае,
До сирои, до могилы,
Грудьми припадае.
Пѳдъ нѳчь, рано и въ полудне
Той чернецъ приходитъ,
Надъ тїею могилою,
Своему серцю годить.
„Доне! доне!“ тѳльки й чути
Що шепче губами,

„Доне моя!“ вздохне тяжко
 Залльется слезами.
 Помолиться поклониться
 За своего меривеца,
 Тай десь не знавъ куди старый
 Устепь воплететься.
 Нагодиться чумакъ який,
 Подасть хлѣба платокъ,
 Богъ да простить! моркне старый
 За ласкавый дажокъ.
 То такъ якось чумакови
 Безпечно на мажи
 Скоро лише старый Ефремъ:
 Богда — простить, скаже.

КОНЕЦЬ.

40

KSIĘGARNIA

ANTYKWARIAT

~~51000~~ F

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA w KIELCACH
B I B L I O T E K A

129783

Biblioteka WSP Kielce

0150504